

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Національний університет «Одеська юридична академія»
Факультет адвокатури та антикорупційної діяльності
*Кафедра організації судових,
правоохоронних органів та адвокатури*

АДВОКАТУРА: МИНУЛЕ, СУЧАСНІСТЬ ТА МАЙБУТНЄ

МАТЕРІАЛИ
XIII Міжнародної
науково-практичної конференції

*10 листопада
2023 року,
м. Одеса*

Одеса
«Юридична література»
2023

УДК 347.965(063)
А288

Редакційна колегія:

завідувач кафедри організації судових, правоохоронних органів та адвокатури *Н. М. Бакаянова* (голова);
доцент *Є. С. Хижняк*;
доцент *О. Г. Свида*;
доцент *А. В. Кубасико*;
доцент *О. О. Храпенко*;
доцент *І. О. Кісліцина*;
доцент *М. О. Кравченко*;
старший викладач *Л. П. Нестерчук*;
старший викладач *О. В. Курганський*

Рекомендовано до друку вченою радою Національного університету «Одеська юридична академія» (протокол № 3 від 01.12.2023 р.)

Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє : матер. XIII Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 10 листопада 2023 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (гол.), Є. С. Хижняк, О. Г. Свида [та ін.]. — Одеса : Юридична література, 2023. — 532 с.
ISBN 978–966–419–427–0

У збірнику містяться матеріали доповідей XIII Міжнародної науково-практичної конференції «Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє», яка відбулася 10 листопада 2023 р. у Національному університеті «Одеська юридична академія». Доповіді учасників присвячені актуальним питанням адвокатури і здійснення адвокатської діяльності в Україні, історії адвокатури, проблемам і перспективам розвитку адвокатського самоврядування, правилам адвокатської етики та дисциплінарної відповідальності адвокатів, зарубіжному досвіду організації та діяльності адвокатури.

УДК 347.965(063)

Відповідальність за зміст та достовірність поданого матеріалу несуть учасники конференції, їхні наукові керівники та рецензенти, які рекомендували ці матеріали до друку.

ISBN 978–966–419–427–0

© Національний університет
«Одеська юридична академія», 2023

Остафійчук Л. А.

кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри процесуального права

Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича

ПРОФЕСІЙНІ ЕТИЧНІ ЯКОСТІ АДВОКАТА ОЧИМА СТУДЕНТІВ: П'ЯТЬ РОКІВ ПОТОМУ

Право людини на отримання професійної правничої допомоги гарантовано ст. 59 Конституції України. Обов'язок забезпечення цього права покладено на адвоката, який здійснює представництво іншої особи в суді, а також захист від кримінального обвинувачення (ст. 131–2 Основного Закону). Виконання цього завдання неможливе без дотримання адвокатами Правил адвокатської етики [1], які є загальноновизнаними стандартами адвокатської професії і, водночас, орієнтиром та дороговказом у діяльності кожного адвоката. Вони визначають й упорядковують наскрізні теми та цінності, що лежать в основі національних правил поведінки, та надають корисні рекомендації стосовно дій у конкретних ситуаціях під час виконання адвокатами звичайної роботи.

Цим пояснюється дуалістична природа правил адвокатської етики, які з, одного боку, відрізняються певною стабільністю, а з іншого — мінливістю задля пристосування до сучасних викликів, які постають перед адвокатами [2, с. 2].

Розпочинаючи викладання навчальної дисципліни «Адвокатська етика» у 2018 році студентам першого курсу магістратури, ми не могли уявити виклики, які постануть перед нами за короткий проміжок часу: стрімкий розвиток комп'ютерних технологій та мережі Інтернет; поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19, спричиненої коронавірусом SARS-CoV-2; воєнний стан в країні, запроваджений Указом Президента України від 24.02.2022 р. № 64/2022.

З урахуванням цього пропонуємо до розгляду порівняльне дослідження сприйняття студентами Правил адвокатської етики у 2018 [3] та 2023 роках.

Для проведення анкетування, як і у 2018 році студентам було запропоновано відповісти на три питання (по-різному висловлені, але однакові по суті): 1) Яким вимогам має відповідати адвокат, до якого саме Ви звернулися б за правничою допомогою?; 2) Які професійні етичні якості адвоката найважливіші?; 3) Які моральні якості не мають бути притаманними ідеальному адвокату?

За результатами узагальнення отриманих відповідей, до вимог, яким має відповідати адвокат, до якого звернулися б за правничою допомогою, студенти віднесли:

2018 рік	2023 рік
<p>1) професіоналізм (розум, знання чинного законодавства та вміння його практично застосовувати, вміння правильно тлумачити нормативно-правові акти, компетентність, грамотність, вміння складати процесуальні документи, знання новітніх технологій, володіння іноземною мовою (мовами)); 2) доброчесність (говорити своєму клієнту лише правду, інформування клієнта про рух справи, не розголошення довіреної клієнтом) інформації, взявшись за справу адвокат має бути впевнений в собі і своїх силах, адвокат має бути чесним в першу чергу із самим собою); 3) довіру; 4) комунікабельність; 5) володіння ораторським мистецтвом; 6) недопущення неадекватних жестів, міміки та поз; 7) безкомпромісність (проявляється в тому, що незважаючи на всі перешкоди та вплив суб'єктивних і об'єктивних факторів, адвокат надає правову допомогу своєму клієнтові та захищає його інтереси); 7) доступність в будь-який час доби; 8) розумність суми фіксованого гонорару за свої послуги.</p>	<p>1) професіоналізм/саморозвиток/здатність до аналізу та стратегічного мислення (глибокі знання, розуміння, тлумачення та навички застосування закону (іншої норми) до конкретної правової проблеми; постійне прагнення саморозвитку; орієнтуватися в останніх змінах у законодавстві); 2) спеціалізацію/досвід супроводу подібних справ (наявність репутації як відмінного професіонала у вирішенні справ серед колег та клієнтів; приклади успішних результатів у попередніх справах); 3) комунікабельність (вміння вислухати клієнта; комфортність спілкування; розуміння потреб клієнта та вміння доступно пояснювати юридичні аспекти справи); 4) доступність (щоб адвокат був готовий до зустрічей, консультацій та спілкування) 5) чесність та добросовісність; 6) дотримання принципу конфіденційності адвокатської діяльності; 7) адекватний гонорар за послуги; 8) володіння ораторським мистецтвом; 9) спроможність роботи в команді.</p>

До найважливіших професійних етичних якостей адвоката студенти віднесли:

2018 рік	2023 рік
<p>1) довіру «адвокат-клієнт» (це тандем, де панує взаєморозуміння та взаємна зацікавленість в позитивному розв'язку проблеми); довіру, але «з розумом», адже клієнт не завжди говорить правду; 2) чесність перед клієнтом та клієнта перед адвокатом; 3) законність; 4) конфіденційність;</p>	<p>1) чесність і порядність (адвокат зобов'язаний дотримуватися Правил адвокатської етики та відмовлятися від будь-яких дій, які можуть підірвати довіру та репутацію професії); 2) добросовісність; 3) незалежність; 4) конфіденційність; 5) відповідальність перед клієнтом (адвокат має брати на себе відповідальність за свою роботу і робити все можливе, щоб</p>

2018 рік	2023 рік
5) старанність; 6) професійний досвід (чим більше вирішених справ — тим більша, краща репутація).	досягти найкращого результату для клієнта в рамках закону та професійних стандартів) 6) відданість закону і справедливості.

До моральних якостей, які не мають бути притаманними ідеальному адвокату, студенти віднесли:

2018 рік	2023 рік
1) намагання адвоката вплинути на рішення суду; 2) перешкоджання законному здійсненню процесу, суперечку із судом в судовому засіданні, порушення порядку в судовому засіданні, затягування розгляду справи; 3) подання неправдивих заяв, завідомо неправдивих доказів, посилення на завідомо неправдиві фактичні обставини, схиляння підзахисного до надання завідомо неправдивих пояснень; 4) порушення етичних аспектів спілкування (припинення честі і гідності суду або інших учасників процесу).	1) нечесність та недобросовісність; 2) наявність конфлікту інтересів; 3) жагу наживи/корисливості (величезні суми гонорару коли клієнт потрапляє у безвихідну ситуацію, або надання послуг клієнтові, яких він не потребує); 4) маніпулювання та обман (зловживання довірою); 5) байдужість, жорстокість, агресивність, конфліктність, дискримінацію, егоїзм; 6) наявність корупційних зв'язків; 7) співпрацю зі злочинними елементами.

Аналіз отриманих результатів дозволяє зробити наступні висновки: 1) в переліку найважливіших професійних етичних якостей адвоката як у 2018 році так і у 2023 році студенти перше місце віддали «професіоналізму», незважаючи на те, що в Правилах адвокатської етики такий принцип відсутній; 2) в умовах поширення гострої респіраторної хвороби COVID-19 та введенням воєнного стану в Україні відчувається гостра нестача живого спілкування між людьми, внаслідок чого студенти, поряд з такою якістю адвоката як «комунікабельність», поставили «доступність адвоката», під якою розуміють готовність адвоката до зустрічей, консультацій та спілкування, а не просте спілкування по телефону; 3) із введенням воєнного стану в Україні загострилося відчуття справедливості, тому студенти у відповідях на всі три питання віддали перевагу таким принципам адвокатської етики, як «компетентність та добросовісність» і «чесність та добропорядна репутація»; 4) на тлі корупційних скандалів у владних кабінетах України [4] студенти висловили нетерпимість до будь-яких проявів корупції при здійсненні адвокатської діяльності, а також до співпраці адвоката зі злочинними елементами; 5) виживання населення України в сучасних умовах диктує нам інші правила співіснування аніж ті, до яких ми звикли, тому має бути економне витрачання будь-яких ре-

сурсів, в тому числі власних коштів та коштів клієнтів, з урахуванням чого студенти ввели у професійний обіг новий термін «адекватний гонорар за послуги».

Список використаної літератури

1. Правила адвокатської етики України, затверджені звітно-виборним з'їздом адвокатів України 9 червня 2017 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/n0001891-17#Text>
2. Фляжнікова Я. В. Правила адвокатської етики та юридична відповідальність за їх порушення. Дис...доктора філософії за спеціальністю 081 «Право». Національний університет «Одеська юридична академія». Одеса, 2022. 251 с.
3. Остафійчук Л. А. Професійні етичні якості адвоката очима студентів. *Адвокатура: минуле, сучасність та майбутнє: матер. VIII Міжнар. наук.-практ. конф.: (м. Одеса, 17 листопада 2018 р.) / редкол.: Н. М. Бакаянова (голова) та ін.* Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2018. 822 с. С. 511–513.
4. Що відомо про останні корупційні скандали в Україні? URL: <https://www.dw.com/uk/korupciyni-vihidni-so-vidomo-pro-ostanni-korupciyni-skandali-v-ukraini/a-64491548>; Найгучніші корупційні скандали за участю представників влади. URL: https://biz.censor.net/resonance/3443404/nayiguchnishi_koruptsiyini_skandaly_za_uchastyu_predstavnykiv_vlady.

Фурса С. Я.

докторка юридичних наук, професорка,
Президент ГО «Центр правових досліджень Фурси»,
заслужена юристка України

ДИСЦИПЛІНАРНЕ ПРОВАДЖЕННЯ ПРОТИ АДВОКАТА: ДОЦІЛЬНІСТЬ СТВОРЕННЯ ТРЕТЕЙСКОГО СУДУ АДВОКАТІВ

Постійні тенденції з реформування судочинства доволі часто не узгоджуються з оновленням адвокатури і гучні справи проти адвокатів залишаються без реакції з боку фахівців, які досліджують проблеми адвокатури. Тому авторська гіпотеза зводиться до нового сприйняття дисциплінарної відповідальності адвокатів і правил її застосування. По суті, держава надала адвокатам повноваження майже монопольного характеру на надання правничої допомоги і залишила за собою частково контрольні функції впливу лише щодо дотримання адвокатами вимог Кримінального кодексу. Так, згідно п. 1 ч. 2 ст. 6 Закону України «Про адвокатуру та адвокатську діяльність» не за всі